

V SPOMIN PROFESORJU, MENTORJU, SODELAVCU IN PRIJATELJU

PROF.DR. JURETU PIŠKURJU

Prof. dr. Jurij Piškur je bil vrhunski znanstvenik, biolog, biokemik, molekularni biolog in genetik. Živel je za znanost in je pustil velik pečat na področju genetike in molekularne biologije kvasovk. Živel pa je tudi za ljudi v znanosti, premikal je meje v razmišljanju in bil s svojo energijo in zagnanostjo navdih mnogim. Bil je izreden pedagog in mentor – v znanosti, pa tudi v življenju na sploh. Številni študenti in sodelavci, tako v tujini kot doma, bodo njegove zamisli razvijali tudi v prihodnje.

Prof. dr. Jurij Piškur je polovico svojega življenja preživel v tujini, ob tem pa je ves čas vzdrževal strokovne in osebne stike z domovino. Gimnazijo je končal v svojem rodnem kraju Celju, nadaljeval študij na Univerzi v Ljubljani in je leta 1984 prejel Prešernovo nagrado s področja bakterijske genetike. Po končani diplomii s področja biofizike DNA na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, je študij nadaljeval v Avstraliji. Leta 1989 je doktoriral na Avstralski nacionalni univerzi v Canberri, s področja molekularne biologije in genetike kvasovk. Po doktoratu se je vrnil v Evropo in se zaposlil na oddelku za genetiko kvasovk laboratorija v Carlsbergu na Danskem. Znanstveno pot je nadaljeval kot docent za molekularno genetiko na Oddelku za genetiko na Univerzi v Köbenhavnu, kjer je osnoval svojo prvo raziskovalno skupino v starosti 31 let. Od leta 2004 je bil redni profesor molekularne genetike na Oddelku za biologijo Univerze v Lundu (LU) na Švedskem. V zadnjih dvajsetih letih je redno obiskoval Slovenijo, kjer je imel številna predavanja v raziskovalnih organizacijah ter na konferencah. Posebej intenzivno je sodeloval z Morsko biološko postajo Nacionalnega inštituta za biologijo ter z Univerzo v Novi Gorici, kjer je bil od leta 2010 delno zaposlen kot redni profesor.

Svoje raziskave je opisal v več kot 120 znanstvenih člankih, med katerimi so številni objavljeni v revijah kot je skupina Nature, PNAS in druge vrhunske revije. Več njegovih odkritij s področja molekularne biologije in genetike je bilo patentiranih, je soavtor treh knjig in soustanovitelj več spin-off biotehnoloških podjetij. Posebno priznanje njegovim raziskovalnim dosežkom predstavlja njegova izvolitev leta 2005

v Kraljevo fiziografsko društvo v Lundu, eno od švedskih kraljevih akademij. Od leta 2010 dalje je deloval tudi v Odboru za znanost, pri Svetu za Slovence po svetu, ki je posvetovalno telo Vlade RS. Je prejemnik nagrade Miroslava Zeia Nacionalnega inštituta za biologijo v letu 2011 in prejemnik državnega priznanja Ambasador znanosti RS v okviru Zoisovih nagrad v letu 2012.

Glavna raziskovalna področja prof. dr. Piškurja pokrivajo metabolizem prekursorjev nukleinskih kislin, gensko zdravljenje, primerjalno genomiko in molekularno evolucijo kvasovk. Njegova glavna odkritja so novi encim, multisubstratna deoksiribonukleozid-kinaza (EC 2.7.1.145), ki predstavlja model za biokemijsko razumevanje aktivacije zdravil proti raku. Ta je uporaben pri »zeleni« sintezi nukleozidnih učinkovin (v proizvodnjo ga je uvedlo podjetje Roche Diagnostics leta 1998); samomorilski geni za gensko terapijo raka; uvedba, razvoj in popularizacija novih modelnih organizmov kot so kvasovke *Saccharomyces kluyveri*, *S. castellii* in *Dekkera/Brettanomyces bruxellensis* ter postavitev hipoteze o neenaki evoluciji podvojenih genov in evoluciji kvasovk.

Poleg znanstvenih člankov je skupaj napisal, nekatere tudi s svojo ženo Judito, veliko poljudnih člankov, ki so izšli večinoma v reviji Proteus v času ko je delal v Avstraliji in na Danskem. Pisal je tudi učbenike, na primer učbenik strukturne biologije, pred kratkim pa je izšla tudi knjiga o metabolizmu ogljika pri kvasovkah pri kateri je bil urednik. V njegovem laboratoriju so bili slovenski raziskovalci vedno dobrodošli, pa tudi on je pogosto predaval v domovini. Žal se je življenjska pot Jureta Piškurja sklenila sredi velikih načrtov za prihodnost. Prav v teh dneh naj bi se ponovno zaposlil na Univerzi v Kopenhagnu kjer je dobil mesto profesorja za področje živilske mikrobiologije.

Profesor Marko Dolinar, dober Juretov prijatelj je na spletnih straneh Slovenskega biokemijskega društva zapisal:

Jureta bodo pogrešali Piran, Vipavska dolina, ljubljanski kolegi in rodno Celje, še najbolj pa mati, Judita in sinova.

V imenu direktorice Nacionalnega inštituta za biologijo prof. dr. Tamare Lah Turnšek izrekam sožalje Juretovim svojcem: mami, ženi Juditi in sinovoma, prijateljem in sodelavcem.

Tamara Lah Turnšek je zapisala:

"Za Juretom bo ostala velika praznina, predvsem med prijatelji, ki jim je bil blizu s svojimi mislimi in vtisi, ki nam jih je priložnostno pošiljal in so nam bila v prijetno in zanimivo branje: Z njim smo podoživljali njegove vtise s potovanj ali obiskov v Sloveniji, iz njih je vela toplina in prijateljstvo.

Ostala pa bo tudi praznina v našem raziskovalnem prostoru! Jure Piškur je bil eden tistih izjemnih Slovencev, ki mu v tujini, kjer je vseskozi izredno uspešno znanstveno deloval, ni bilo vseeno, kaj se dogaja z našo znanostjo. Želel je tudi doma čim več prispevati na področjih, kjer je bil izreden ekspert. Med drugim tudi na raziskovalnem področju delovanja na Morski biološki postaji NIB, kjer je potekala intenzivna izmenjava raziskovalcev in predvsem mladih študentov in kjer je med nami našel svoj prostor. Jureta Piškurja smo imeli za našega sodelavca, zato ga bomo težko pogrešali Jure, bil si profesor in mentor, vendar tudi izreden prijatelj. S svojim delom, zagnanostjo in energijo si se za vedno zapisal v naša srca.

Jure nam je zapustil poslovilno pismo iz katerega je razvidno njegovo razmišljanje o življenju in njegovem koncu, ljubezen do domovine, ljudi, predanost znanosti, boj z boleznijo in zahvala vsem najbližjim. Iz njega nas nagovarja njegov genialni um, visoka stopnja zavedanja in vse njegovo dobro. Čeprav je hudo zbolel je osmisлил svoje zadnje tedne tako, da je vse svoje napore usmeril v zagotavljanje čim boljše prihodnosti svoji družini in v nadaljevanje dela v službi za čas po njem in spet dokazal svojo enkratnost in kvalitete, ki smo jih začutili že kot njegovi sošolci med študijem biologije. Dovolite mi, da vam preberem dva odlomka iz pisma:

Rodili smo se na ta svet za določen čas, ki ga lahko zapolnimo z veseljem, delom, ambicijami, žalostjo, ljubeznijo in sovraštvom,...če smo zmožni čustvovati. Vse to lahko delimo z drugimi ljudmi, toda potem pride čas, ko se moramo umakniti. To je zakon narave. Prej ali slej nas poseša nazaj v ta veliki reciklirni stroj in postanemo deli in energija novih molekularnih kompleksov in celo novih bitij. Tako jaz kot znanstvenik, ki nisem religiozen, razumem svoj obstoj. In hvaležen sem da je bilo moje življenje dovolj dolgo, da sem lahko doživel močna čustva, kakor na

primer biti ljubljien, ljubiti, uživati v življenju in sodelovati z drugimi ljudmi, biti del intenzivnega družinskega življenja, občudovati naravo in izpolniti znanstveno radovednost.

Še vedno doživljam svoje otroštvo v domovini kot nekaj najlepšega. Slovenija mi vedno prinaša nove inspiracije, izzive in radost. Ko stojš pred cerkvijo Svetega Jurija v Piranu in se zvonik in njegovi angeli dotikajo modrega neba in oči počivajo na Jadranskem morju.... Ali si lahko bliže nebes? To je eno mojih najljubših mest, polno spiritualnosti, kjer se različne energije mešajo in lahko plavaš v času naprej in nazaj in srečaš kogar želiš, pra pra dedtke in pra pra otroke... neskončna mešanica ljudi.

Tam ga bomo našli....